

Erfgoed in het tijdvak

Inleiding

In het project "Adopteer een Tijdvak" wordt de rijke lokale geschiedenis op boeiende wijze geïntroduceerd op de basisscholen van Arnhem. Daarnaast bezit het erfgoed centrum Rozet een schat aan erfgoed objecten die hun oorsprong vinden in de lokale geschiedenis. Tijdens erfgoed in het tijdvak zijn objecten uit het erfgoed centrum aan alle 10 de tijdvakken verbonden. Kleine betekenisvolle opdrachten zorgen ervoor dat de leerlingen de vier fasen van het creatieve proces doorlopen aan de hand van het bijbehorende erfgoed object. Hierbij wordt nauw aangesloten op de belevingswereld, ontwikkeling, kennis en ervaring van de leerlingen met het onderwerp.

De vier fasen van het creatieve proces, namelijk oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en reflecteren, vormen de leidraad voor de leerlingen. Het programma is zo ontworpen dat het niet alleen aansluit op de leefwereld van de leerlingen, maar zij werken ook aan de culturele vaardigheden waarnemen, verbeelden, conceptualiseren en evalueren.

De kennismaking met erfgoed objecten begint met een gerichte oriëntatie en waarneming, waarbij de leerlingen het object nauwkeurig observeert met behulp van denkroutines van Visible Thinking. Deze methode, doorgaans toegepast op kunstwerken, wordt in dit geval ingezet op de erfgoed objecten om op een diepgaande en vernieuwende wijze het verhaal en de details van het object te ontdekken. Na deze introductie volgen opdrachten die aansluiten bij de fasen van het creatieve proces en waar ze werken aan de culturele handelingen. Tussen deze opdrachten door wordt per les op een ander moment een filmpje getoond. Na de eigen associatie van de leerling wordt hiermee de context van het erfgoed object verteld en getoond. Dit is essentieel voor een volledige erfgoed educatie. De afsluitende opdrachten richten zich op het reflecteren en evalueren van cultureel erfgoed.

De lokale objecten staan centraal in de lessen, waardoor de leerlingen worden uitgedaagd om na te denken over hun eigen erfgoed en de waarde daarvan in hun eigen omgeving. Dit project biedt een unieke en interactieve ervaring die niet alleen de lokale geschiedenis tot leven brengt, maar ook de betrokkenheid van de leerlingen bij hun cultureel erfgoed stimuleert.

Algemene informatie

Doelgroep

Groep 5

Groep 6

Ook mogelijk voor;

Groep 7

Groep 8

Leerdoelen

De leerdoelen zijn gebaseerd op de kaarten van erfgoed uit de set 'Ontwikkelkaarten voor kunstlessen in het basis onderwijs' van Rozet. Ook sluiten deze kaarten aan bij de kerndoelen van oriëntatie op jezelf en de wereld en kunstzinnige oriëntatie van het SLO. Daarnaast wordt door de leerlingen aan de hand van de opdrachten het creatieve proces doorlopen en gewerkt aan de culturele handelingen. De relevante kaarten met doelen zijn hieronder weergegeven zodat de leerkrachten er gemakkelijk naar kunnen verwijzen. De leerdoelen zijn ook afzonderlijk van de ontwikkelkaarten te begrijpen.

Onderstaand de doelen waar de leerlingen aan werken tijdens de activiteiten waarbij de leerling kan/kent en / of doet. (in volgorde van het creatieve leerproces). De activiteiten sluiten aan op onderstaande doelenkaarten:

Kaart E1 objecten: *gebruiksvoorwerpen, kleding en archeologische vondsten*

E1

- De leerling kan het materiaal benoemen waarvan een object gemaakt is.
- De leerling ontdekt het verhaal achter een object en vormt er een mening over.
- De leerling stelt vragen over de gebruikswaarde van een object.
- De leerling beseft dat tastbaar erfgoed een directe link heeft met de geschiedenis.
- De leerling kan voorwerpen koppelen aan het leven, wonen en werken in een bepaalde tijd.
- De leerling kan verbanden leggen met objecten van toen en nu met dezelfde functie.
- De leerling begrijpt dat een gebruiksvoorwerp gerelateerd is aan een bepaalde klasse of cultuur.
- De leerling kan waarde toekennen aan een object, denk hierbij aan ouderdom, zeldzaamheid, schoonheid of emotionele waarde.
- De leerling ontdekt het verhaal achter een object en vormt er een mening over.
- De leerling legt een relatie tussen het tijdvak en de betekenis of bedoeling van een object.
- De leerling kan verhalen uit de eigen omgeving aan de regionale of nationale geschiedenis koppelen.
- De leerling kan erfgoed in de eigen omgeving koppelen aan onderwerpen in de regionale/nationale geschiedenis.

Kaart E8 kunstzinnige uitingen: *cultuur-, tijd- en plaatsgebonden kunst*

E8

- De leerling maakt een eigen kunstzinnige verwerking van de opgedane kennis over het erfgoed.
- De leerling geeft eigen betekenis aan het erfgoed object door de verschillende fases van het creatieve proces te doorlopen.

De activiteiten sluiten aan op de volgende werkvorm kaarten:

- E11 Kaart E11 Bronnenonderzoek: *bronnen zoeken en raadplegen van ervaringsdeskundigen*
- E13 Kaart E13 Beleven en ervaren: *vroeger herbeleven*
- E14 Kaart E14 Erfgoedwijsheid: *kritisch denken en discussiëren over erfgoed*
- E16 Kaart E16 Erfgoed verbeelden: *kunstzinnig verwerken van een erfgoedervaring*

3. Omschrijving van de les

Duur: 60 min

Monniken en ridders

Voorbereiding

De les heeft minimale voorbereidingstijd. Het enige wat nodig is, is om de benodigde materialen af te drukken, welke te downloaden zijn op de Adopteer een Tijdvak monniken en ridders website onder het kopje "Erfgoed in het Tijdvak". Het is gunstig om de opdrachten en de docentenhandleiding van tevoren door te nemen. De downloadbare materialen voor de les omvatten kleurenfoto's van de muntschat op A3, werkbladen en een filmpje. Verder hebben de leerlingen een pen en (kleur)potloden nodig.

De start van de les

De start van de les staat in teken van het introduceren van het object, het reflecteren op de al opgedane kennis en eerste gedachtes aanboren.

- **Reflecteer met de leerlingen op wat ze al hebben gedaan en voorkennis:** Heb met de leerlingen een gesprek over wat ze al hebben gedaan in dit tijdvak en wat ze al weten over monniken en ridders.
- **Eerste gedachtes:** Sta kort stil bij wat de leerlingen denken bij de muntschat en het erfgoed centrum Rozet waar het object te zien is.
- **Introduceren:** Laat de leerlingen zien wat er allemaal in de klas aanwezig is. Laat ook de foto's van het object goed zien.

Werkblad 1: Wat vertelt de foto jou?

Opdracht 1:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen zelf lezen en de opdracht maken.
- Geef de leerlingen 5 minuten de tijd om aandachtig te kijken naar de foto's van de muntschat.
- Tijdens deze observatie gaan de leerlingen zelfstandig de vier zinnen afmaken over wat ze gezien hebben.
- *Attendeer de leerlingen erop dat de gedachtes die ze hebben niet fout zijn en laat deze juist opschrijven. Laat de leerlingen in eerste instantie echt zelf kijken en schrijven. Als het toch lastig blijft help de leerlingen door vragen te stellen.*

Opdracht 2:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen de opdracht zelf lezen en maken.
- Geef de leerlingen 5 minuten de tijd om op te schrijven waaraan ze hebben dat gezien en waarom.
- Laat de leerlingen vervolgens in tweetallen aan elkaar vertellen wat ze hebben gezien en waarom.

Bespreken:

- **Reflecteer met de leerlingen:** Heb een kort gesprek met de leerlingen over wat ze hebben gezien. Ze kunnen dit ook aanwijzen en uitleggen. De leerlingen kunnen ook vertellen wat ze hebben gehoord van de andere leerling en dit vergelijken.

Werkblad 2: Vul de woorden in

Opdracht 3:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen de opdracht zelf lezen en maken.
- De leerlingen gaan de verloren woorden invullen.
- *Stimuleer de leerlingen om hen fantasie te gebruiken maar ook de kennis te gebruiken dat ze al hebben van het tijdvak.*

Presenteren

- Geef twee of drie leerlingen (afhankelijk van de tijd) de tijd om hen verhaal voor te lezen.

Filmpje

- Start het filmpje.
- **Reflecteer met de leerlingen:** Heb een kort gesprek met de leerlingen over wat ze al wisten, wat nieuw voor hen was en wat hun interesse wekte uit het filmpje.

Werkblad 3: Ontwerp je eigen kleding

Opdracht 4:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen de opdracht zelf lezen en maken.
- Laat de leerlingen zich voorstellen dat ze terug in de tijd kunnen reizen en dat ze een muntschat hadden. Stel de vraag hoe groot hen schat is en tot welke stand ze zouden behoren.
- Laat de leerlingen het kledingstuk tekenen op het tekenblad.
- *De voorbeelden dienen als inspiratie voor de leerlingen.*

Presenteren

- Als de uitwerkingen zijn gemaakt, geef de leerlingen de tijd om hen uitwerking te presenteren en er op te reflecteren. Vraag bijvoorbeeld naar de keuze van de kleding, tot welke stand de leerling behoorde en of ze een grote muntschat hadden etc.

Werkblad 4: Zelf aan de slag

Opdracht 5:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen de opdracht zelf lezen en maken.
- Geef de leerlingen de tijd om een plan te bedenken voor het maken van een eigen werkstuk door middel van het object. Er mag samen gewerkt worden dus de leerlingen mogen eventueel overleggen.
- *De voorbeelden zijn niet leidend, de leerlingen mogen ook zelf projecten bedenken als dit maar vanuit het object tot stand komt.*
- *Zorg ervoor dat de leerlingen binnen het tijdvak de tijd hebben aan hen eigen project te werken.*

Presenteren

- Als de uitwerkingen zijn gemaakt, geef de leerlingen de tijd om hen uitwerking te presenteren en er op te reflecteren. Vraag bijvoorbeeld naar de keuze voor het werkstuk, de vormgeving etc.

Opdracht 6:

- Lees de opdracht voor of laat de leerlingen de opdracht zelf lezen en maken.
- Reflecteer met de leerlingen over de muntschat. Heb een kort klassikaal gesprek met de leerlingen over manieren om iets te bewaren en hoe geld nu bewaard wordt.
- Laat ze gezamenlijk tot conclusie komen en laat ze deze opschrijven.
- *Laat de leerlingen nadenken over de waarde voor het object door middel van historische waarde, culturele waarde etc. Hieronder uitgelegd;*

- Cultuurhistorische waarden:

Historisch: de historische waarde wordt bepaald door verbinding met bijvoorbeeld belangrijke personen of gemeenschappen uit het verleden. Bijbehorende begrippen: biografische waarde, sociaal historische waarde, natuurhistorische waarde, wetenschap, historische waarde en techniek historische waarde.

Artistiek: de artistieke waarde wordt bepaald of het object op een bijzondere manier ontworpen en vormgegeven is. Bijbehorende begrippen: kunsthistorische waarde, architectuurhistorische waarde, ontwerpwaarde, vakmanschap waarde, decoratieve waarde.

Informatief: de informatieve waarde wordt bepaald door de informatie die van een object kan worden afgelezen, bijvoorbeeld archiefdocumenten of boeken. Bijbehorende begrippen: wetenschappelijke waarde, onderzoekswaarde, documentaire waarde, referentiewaarde en archiefwaarde.

- Sociaal-maatschappelijke waarden:

Maatschappelijk: de maatschappelijke waarde wordt bepaald of het object een hedendaagse functie voor een bepaalde gemeenschap of groep. Bijbehorende begrippen: sociale waarde, gemeenschapswaarde, spirituele waarde, religieuze waarde, symboolwaarde, identiteit waarde.

Beleving: de belevingswaarde wordt bepaald of het object een zintuiglijke ervaring oproept, bijvoorbeeld geur, geluid, smaak, gevoel en zicht. Bijbehorende begrippen: emotionele waarde, zintuiglijke waarde, esthetische waarde en associatieve waarde.

- **Gebruikswaarden**

Museaal: de museale waarde wordt bepaald of het object wordt gebruikt voor presentatie, educatie, onderzoek of wordt geraadpleegd. Het object is een topstuk, er wordt vaak over gepubliceerd en het object belangrijk voor de reputatie van een organisatie.

Economisch: de economische waarde wordt bepaald of het object extra inkomsten oplevert voor een bedrijf.

Einde van de les

Optionele opdracht 7: in te zetten als extra verdieping/ verbinding met objecten van nu

- Optie 1: Geef de leerlingen de opdracht om thuis naar een voorwerp te zoeken dat lijkt op het muntschat. Denk bijvoorbeeld aan een portemonnee of spaarpot. De leerlingen krijgen de belangrijke taak om voor dit voorwerp te zorgen, net zoals voor de muntschat wordt gezorgd omdat deze onderdeel wordt van hen eigen museum.
- *Geef de leerlingen een deadline wanneer ze het object bij zich hebben.*
- *Maak ruimte in de klas: Als er ruimte voor is in de klas maak een plek vrij waar de objecten van de leerlingen kunnen worden tentoongesteld, waar de leerlingen zorg dragen voor de objecten.*
- **Reflecteer met de leerlingen:** Heb een kort gezamenlijk gesprek met de leerlingen over wat ze hebben gedaan tijdens deze les. Vraag bijvoorbeeld of ze nieuwsgierig en uitgedaagd werden en of ze enthousiast zijn geworden om hen eigen project op te starten.